

ข้อมูลเท็จอย่างเดียวพอหรือไม่: เจตนา “โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง”

โดย เอกสยาม ชัยศรี ที่ปรึกษากฎหมาย
บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด

เนื้อหานี้เป็นข้อมูลกฎหมายทั่วไป ไม่ใช่ความเห็นทางกฎหมายเฉพาะกรณี การพิจารณาแต่ละเรื่องต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเรื่องนั้น ฉบับออนไลน์ที่ปรับปรุงล่าสุดอยู่ที่ <https://eksiamdefamationlaw.com/articles/supreme-court-5764-2562-false-data-intent.html>

คำตอบตรง

ไม่พอ มาตรา 14 (1) ปัจจุบันไม่ได้ลงโทษทุกคนที่นำข้อมูลผิดหรือข่าวเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ โจทก์ต้องพิสูจน์ด้วยว่าผู้กระทำมีเจตนาพิเศษ “โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง” และครบองค์ประกอบส่วนอื่นของมาตรา

คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 5764/2562 จึงสำคัญต่อทั้ง สื่อ ผู้ดูแลเว็บไซต์ ผู้ใช้ Facebook และ ผู้ดำเนินคดี เพราะแสดงให้เห็นว่า คำว่า “เท็จ” เป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์ ไม่ใช่คำพิพากษาสำเร็จรูป¹

ข้อเท็จจริงและเส้นทางคดี

ข้อเท็จจริงที่ศาลล่างรับฟังยุติคือ จำเลยเป็นผู้นำข่าวอันเป็นเท็จลงในเว็บไซต์ที่ตนดูแล เหตุเกิดในช่วงที่มาตรา 14 ฉบับเดิมยังใช้บังคับ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่ามีความผิด จำคุก 1 ปี ปรับ 20,000 บาท และรอการลงโทษจำคุก 1 ปี ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน¹

ระหว่างการพิจารณา กฎหมายฉบับแก้ไข พ.ศ. 2560 มีผลใช้บังคับและเพิ่มองค์ประกอบเจตนาพิเศษเข้าไป จำเลยฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายว่ากฎหมายใหม่เป็นคุณจนทำให้พ้นจากความผิดหรือไม่ ศาลฎีกาับฎีกาเฉพาะประเด็นนี้และต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้แล้ว

จุดที่ต้องอ่านอย่างระมัดระวังคือ ศาลฎีกาไม่ได้กลับไปวินิจฉัยใหม่ว่าข่าวจริงหรือเท็จ ข้อเท็จจริงส่วนนั้นยุติแล้ว ปัญหาคือ แม้เป็นข่าวเท็จ การกระทำความผิดประกอบกฎหมายใหม่หรือไม่

ตัวบทมาตรา 14 (1) ปัจจุบันต้องพิสูจน์อะไร

มาตรา 14 (1) ซึ่งแก้ไขในปี 2560 กำหนดโดยสรุปว่า ต้องมีการกระทำโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง นำข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือน ปลอม หรือเป็นเท็จเข้าสู่ระบบ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน และต้องมีใช้การทำความผิดฐานหมิ่นประมาท²

จึงมีด้านอย่างน้อยสี่ชั้น

1. ข้อมูลนั้นบิดเบือน ปลอม หรือเท็จจริงหรือไม่
2. จำเลยเป็นผู้นำข้อมูลเข้าสู่ระบบหรือมีส่วนรับผิดชอบอย่างไร
3. จำเลยกระทำโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวงหรือไม่
4. การกระทำมีลักษณะความเสียหายตามมาตรา และมีใช้หมิ่นประมาทหรือไม่

หากขาดข้อใดข้อหนึ่ง จะใช้มาตรา 14 (1) ไม่ได้ แม้ข้ออื่นจะพิสูจน์ได้แล้วก็ตาม

“โดยทุจริต” กับ “โดยหลอกลวง” สำคัญอย่างไร

ประมวลกฎหมายอาญานิยาม “โดยทุจริต” ว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น³ ส่วนคำว่า “โดยหลอกลวง” ต้องดูพฤติการณ์ว่าผู้กระทำใช้ข้อมูลที่บิดเบือน ปลอม หรือเท็จเป็นเครื่องมือทำให้ผู้รับสารสำคัญผิดอย่างมีเป้าหมายหรือไม่

สองคำนี้ทำให้ต้องถามต่อจากคำว่า “ข่าวผิด” เสมอ เช่น

- ผู้โพสต์รู้หรือควรรู้เพียงใดว่าข้อมูลไม่จริง
- มีเป้าหมายให้ผู้อื่นเชื่อหรือกระทำการอะไร
- มีผลประโยชน์ เงิน ทรัพย์สิน สิทธิ หรือประโยชน์อื่นที่ผู้โพสต์ต้องการหรือไม่

- มีการสร้างหลักฐาน หน้าเว็บ บัญชี หรือข้อความประกอบเพื่อให้เรื่องน่าเชื่อถือหรือไม่
- ผู้โพสต์ตรวจสอบข้อมูลอย่างไร และแก้ไขเมื่อทราบข้อผิดพลาดหรือไม่

เจตนาพิเศษพิสูจน์ได้จากพฤติการณ์แวดล้อม ไม่จำเป็นต้องมีคำรับสารภาพ แต่ศาลไม่ควรอนุมานว่ามีเจตนาพิเศษเพียงเพราะข้อมูลสุดท้ายพิสูจน์ว่าไม่จริง

ศาลฎีกาวินิจฉัยอย่างไร

ศาลฎีกาเห็นว่า กฎหมายใหม่กำหนดองค์ประกอบเพิ่มขึ้น คือ ต้องมีเจตนาพิเศษโดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง แต่ข้อเท็จจริงที่ยุติตามศาลอุทธรณ์ปรากฏเพียงว่าจำเลยนำข่าวอันเป็นเท็จลงเว็บไซต์ที่ตนดูแล ไม่ปรากฏเจตนาพิเศษดังกล่าว การกระทำจึงไม่เป็นความผิดตามมาตรา 14 (1) ฉบับใหม่¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5764/2562 (วรรคทอง)

ต้องมีเจตนาพิเศษ “โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง” จึงจะเข้าเกณฑ์เป็นความผิด¹

เพราะกฎหมายภายหลังเป็นคุณแก่จำเลย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคสอง จึงให้ใช้กฎหมายใหม่ ศาลฎีกาพิพากษากลับให้ยกฟ้อง

หลักกฎหมายภายหลังเป็นคุณไม่ใช่เรื่องเทคนิคเล็กน้อย

หลัก *lex mitior* หรือหลักใช้กฎหมายภายหลังที่เป็นคุณ ป้องกันไม่ให้บุคคลถูกลงโทษตามกฎหมายเก่าที่ยังลงโทษกว้าง กว่า ความประสงค์ของกฎหมายใหม่ ใน คดีนี้ กฎหมายใหม่ไม่ได้เพียงลดโทษ แต่เพิ่ม องค์ประกอบความผิด หากข้อเท็จจริงไม่รองรับองค์ประกอบที่เพิ่มขึ้น การกระทำย่อมไม่เป็นความผิดต่อไป³

หลักนี้ต่างจากการนำกฎหมายใหม่มาสร้างความผิยย้อนหลัง เพราะกฎหมายอาญาห้ามใช้กฎหมายที่เป็นโทษย้อนหลัง แต่เปิดให้ใช้กฎหมายภายหลังที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำ

ข้อมูลผิด ข่าวเท็จ และการหลอกลวง ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน

ลักษณะ	ตัวอย่างเชิงหลักการ	ประเด็นที่ต้องตรวจ
ข้อมูลผิดโดยสุจริต	รายงานตัวเลขคลาดเคลื่อนเพราะใช้เอกสารเก่า	ความรู้ แหล่งข้อมูล ขั้นตอนตรวจสอบ และการแก้ไข
ข่าวเท็จที่ทำลายชื่อเสียงบุคคล	กล่าวหาบุคคลว่าโกงต่อสาธารณะ	มาตรา 326/328, ข้อยกเว้น และข้อพิสูจน์ความจริง; มาตรา 14 (1) ตัดหมิ่นประมาทออก
ข้อมูลเท็จเพื่อหลอกล่อประโยชน์	สร้างร้านหรือโครงการลงทุนปลอมเพื่อให้โอนเงิน	เจตนาทุจริตหรือหลอกลวง ความเสียหาย ผู้เสียหาย และฐานฉ้อโกง
ข่าวเท็จทำให้ประชาชนตื่นตระหนก	แจ้งเหตุภัยร้ายแรงที่ไม่มีจริง	มาตรา 14 (2) และผลกระทบต่อสาธารณะ

ตารางนี้แสดงว่าคำว่า “ข่าวปลอม” ในภาษาทั่วไปอาจพาไปสู่กฎหมายคนละฐาน และบางกรณีอาจไม่เป็นความผิดอาญาเลย

เปรียบเทียบกับฎีกา 2778/2561 และ 2211/2566

ฎีกาทั้งสามเรื่องอ่านต่อกันได้เหมือนด้านตรวจมาตรา 14 (1)

ฎีกา	ด้านที่เป็นประเด็น	ผลทางหลักกฎหมาย
2778/2561	การกระทำเป็นหมิ่นประมาท	การกระทำเดียวกันถูกตัดออกจากมาตรา 14 (1) ⁴
5764/2562	ไม่ปรากฏเจตนาพิเศษ	ความเท็จอย่างเดียวไม่ทำให้ครบมาตรา 14 (1)
2211/2566	คำว่า “น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน”	กฎหมายไม่ได้กำหนดจำนวนผู้พบเห็น เมื่อมุ่งแสดงข้อมูลแก่ประชาชนในระบบที่บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ ผู้พบเห็นจริงรายเดียวก็ยังคงบรรทัดหนึ่ง ⁵

อ่านเกณฑ์รวมได้ที่ โพสต์ค่าหรือใส่ความบน Facebook ผิดทั้งหมิ่นประมาทและ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์หรือไม่

สิ่งที่ฎีกานี้ไม่ได้วางหลัก

1. ไม่ได้บอกว่าข่าวเท็จไม่ผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ทั้งหมด: หากพิสูจน์เจตนาพิเศษและองค์ประกอบอื่นครบ ผลย่อมต่างออกไป
2. ไม่ได้บอกว่าผู้ดูแลเว็บไซต์อ้างว่าไม่รู้แล้วพ้นผิดทันที: ศาลดูพยานหลักฐานและพฤติการณ์ทั้งหมด
3. ไม่ได้ใช้แทนมาตรา 14 (2): ข่าวเท็จที่กระทบความปลอดภัยสาธารณะ หรือ ก่อความตื่นตระหนกมีองค์ประกอบเฉพาะอีกชุด
4. ไม่ได้ตัดความรับผิดฐานหมิ่นประมาท ฉ้อโกง หรือกฎหมายอื่น: ต้องแยกตามเนื้อหาและเป้าหมายของการกระทำ
5. ไม่ได้ ทำให้มาตรฐาน งาน สื่อ ลดลง: ความผิดพลาด อาจ ยัง นำไปสู่ ความ รับ ผิดทาง แพ่ง จริยธรรม วิชาชีพ หรือการแก้ไขเยียวยา แม้ไม่ครบมาตรา 14 (1)

พยานหลักฐานเรื่องเจตนาที่ควรตรวจ

ฝ่ายกล่าวหา

- ข้อความก่อนและหลังโพสต์ที่แสดงเป้าหมายหลอกลวง
- เส้นทางเงินหรือประโยชน์ที่ผู้โพสต์ได้รับ
- การสร้างบัญชี หน้าเว็บ เอกสาร หรือภาพประกอบปลอม
- การแจ้งเตือนว่าข้อมูลเท็จแล้วยังยืนยันหรือเผยแพร่ซ้ำ
- รูปแบบการกระทำซ้ำกับผู้เสียหายหลายราย

ฝ่ายถูกกล่าวหา

- แหล่งข้อมูลที่มีอยู่ก่อนเผยแพร่
- บันทึกการตรวจสอบและการติดต่อขอคำชี้แจง
- เวอร์ชันต้นฉบับและเวลาที่แก้ไข
- หลักฐานว่าความผิดพลาดเกิดอย่างไร
- การแก้ไข ถอนข้อความ หรือแจ้งผู้อ่านเมื่อทราบข้อเท็จจริงใหม่

หลักฐานเหล่านี้ไม่ได้ให้ผลสำเร็จรูป แต่ช่วยให้ศาล ประเมิน สภาพจิตใจ และเป้าหมาย ของผู้กระทำจากข้อเท็จจริงที่จับต้องได้: คู่มือเก็บพยานหลักฐานดิจิทัลประกอบ

เกี่ยวกับผู้วิเคราะห์

เอกสยาม ชัยศรี

นักกฎหมาย และ ที่ปรึกษา ด้าน คดี หมิ่นประมาท การสื่อสาร ออนไลน์ และ การปกป้อง ชื่อเสียง แห่ง Eksiam Defamation Law (บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด) ทำงานทั้งฝั่งผู้เสียหายและฝั่งผู้ถูกกล่าวหา ตั้งแต่การตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ การรักษาพยานหลักฐานดิจิทัล ไปจนถึงการเจรจาและการดำเนินคดี: อ่านประวัติฉบับเต็ม

หากถูกกล่าวหาว่าโพสต์ข้อมูลเท็จ อย่าตอบคดีด้วยคำว่า “ไม่ได้ตั้งใจ” เพียงอย่างเดียว

เจตนาพิเศษต้องพิสูจน์จากพฤติการณ์จริง การลบโพสต์ รีบชี้แจง หรือส่งข้อความตอบโต้โดยไม่วางแผน อาจเปลี่ยนรูปคดีและพยานหลักฐานได้ หากท่านพบปัญหาลักษณะนี้ Eksiam Defamation Law ยินดีช่วยตรวจสอบข้อมูลต้นทาง เป้าหมายการเผยแพร่ พฤติการณ์ก่อน ถึง หลัง และข้อหาที่ถูกต้อง

บทความนี้เป็นความรู้ทั่วไป ไม่ใช่คำวินิจฉัยสำหรับข้อเท็จจริงเฉพาะคดี

คำถามที่พบบ่อย

ข้อมูลเป็นเท็จแน่นอน แปลว่าผิดมาตรา 14 (1) แล้วหรือไม่

ยังไม่ใช่ ต้องพิสูจน์การนำเข้าสู่ระบบ เจตนาโดยทุจริตหรือหลอกลวง ลักษณะความเสียหาย และเงื่อนไขว่าไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วย

“โดยทุจริต” หมายถึงแค่ตั้งใจโพสต์หรือไม่

ไม่ใช่ การตั้งใจโพสต์เป็นเจตนาต่อการกระทำ ส่วน “โดยทุจริต” เป็นเจตนาพิเศษเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

หากรีบแก้ข่าว จะทำให้ไม่ผิดแน่นอนหรือไม่

ไม่แน่นอน แต่การแก้ไขอย่างโปร่งใสอาจเป็นพฤติการณ์หนึ่งในการประเมินเจตนา ความเสียหาย และการเยียวยา ควรเก็บต้นฉบับและหลักฐานก่อนแก้ไข

ข่าวเท็จเกี่ยวกับบุคคลต้องฟ้องมาตรา 14 (1) หรือหมิ่นประมาท

ถ้าสาระเป็นการใส่ความทำลายชื่อเสียง ต้องเริ่มตรวจมาตรา 326 หรือ 328 และมาตรา 14 (1) ปัจจุบันตัดการกระทำที่เป็นหมิ่นประมาทออกจากอนุมาตรานี้

เชิงอรรถ

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5764/2562, คดีหมายเลขดำศาลฎีกาที่ อ.487/2562, ฐานข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกา.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 8 ซึ่งแก้ไขมาตรา 14, ราชกิจจานุเบกษา.
- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (1) และมาตรา 2 วรรคสอง; สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2778/2561, ฐานข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกา.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2211/2566; สำนักงานศาลยุติธรรม, ฎีกา InTrend Ep.159, COJ Channel.

